

Ліотер

ВОЖАТИЙ

Жовтень
1934 р

В-во ЦК КП(б)У „Комуніст”

Секретар ЦК ЛКСМУ тов. Андреев у президії Київської обласної наради піонервожатих

Х. Рубін

Піонерський культчемодан

До питання про роботу районного керівника

Районний керівник прибув до села. Він приїхав, щоб ознайомитись на місці із станом піонерської організації, допомогти вождатому в його роботі, проінструктувати з тих питань, що для нього ще невідомі. Він приїхав, щоб допомогти піонерським загонам і ланкам краще і цікавіше організувати роботу, навчання, дозвілля.

До чого часто зводиться такий приїзд районного керівника піонерорганізації?

Він знайомиться з станом загонів і ланок. Він виявляє, що піонери ще багато копіюють у своїй роботі дорослих; збори проводять з президією, з резолюціями, доповіддю; діти не знають нових ігор, пісень; під час перерв у школі — шум, галас. Він розмовляє з дітьми і виявляє, що є чимало прекрасних ребят — техніків, шахістів, музикантів, голубоводів. Робота гуртків організована погано. «Оголосили за-

пис до гуртка, хтось записував, обрали старосту, завели зошит обліку і... на цьому роботу гуртка припинили».

Районний керівник придивляється далі і виявляє: в школі є радіо, але воно мовчить; в бібліотеці книжок хоч і небагато, але діти їх не читають; у школі є 2 скриньки «Піонер-конструктор», але вони закриті в шафі в учительській, бо, як пояснив директор: «одну скриньку дав — десь розгубили різні частини, дам ці — і цих не стане».

Керівник виявляє також багато ненормальностей в організації дитячого дозвілля.

І ось починає він тут же на місці «допомагати і виправляти хиби». Але як він це робить? Здебільшого ця «допомога» і «виправлення хиб» на місці обмежується балачками і «настановами». Найбільше дістається вождатому: «У тебе і те не так, і

там не гаразд... Чому б ти того не зробив, чому б ти такого не організував?.. А ми про це вже давно говорили...» і т. д. і т. п.

Такі самі балачки районний керівник проводить і з директором школи, і з окремими вчителями, і з піонерським активом. Всі слухають, погоджують-я, обіцяють взятись до роботи, виконати все, що розповів і порадив керівник, і на цьому (так буває здебільшого) закінчується допомога і живий інструктаж районного керівника.

Ясно, що це вожатого задовольнити не може. Особливо вожатого - новака, який недавно працює в загоні, дуже мало має досвіду в роботі з дітьми. Для такого вожатого словесні «настанови» не тільки мало корисні, але часто і спантеличують його: «Стільки наговорив, що не знаєш, з чого починати».

Вожатий хоче, щоб йому краще показали, ніж розказали.

Щоб перебудувати роботу районного керівника і дати йому змогу не лише розказувати, а й показувати вожатому, як працювати, київський обком комсомолу виготовив піонерський культчемодан для інструкторів обкому і для районних керівників.

У цьому чемодані (чемодан устатковано за конструкцією відомого художника - конструктора Л. Петрова) є такі речі:

- 1) Патефон і 10 платівок.
- 2) Шашки, шахи, доміно.
- 3) М'ячі (маленьких два і один великий).
- 4) Волейбольний м'яч із сіткою.
- 5) «Піонер - конструктор».
- 6) Атракціони («влучання в ціль», «накидування кілець» тощо — разом 5 атракціонів).
- 7) Дошка для стінгазети.
- 8) Пісні, написані великими літерами на спеціальних аркушах паперу, щоб можна вивішувати під час вивчення.

9) 2-3 пісенники і збірники ігор.

10) Останні номери дитячих газет, журналів, дещо з методичної літератури.

Такий піонерський культчемодан є супутником інструктора обкому і районного керівника під час виїзду до піонерських загонів.

Відчинивши чемодан, районний керівник може на ділі показати вожатому чимале цікавих форм роботи з дітьми. У нього під рукою є все потрібне, щоб весело й цікаво провести перерву в школі. Він може організувати з дітьми колективне вивчення нової пісні. Він може навчити піонерський актив (ланкових), як треба проводити на заняттях ланки різні гри, атракціони. Він може організувати голосне читання піонерської газети, слухання музичних творів і т. д.

Районний керівник з таким чемоданом має змогу не тільки розказати, що і як робити, а й показати зразки роботи. А це для вожатого стане прекрасним інструктажем у його дальшій роботі.

Коли районний керівник, побувши 2-3 дні в піонерзагоні, вивчить з піонерами нову пісню, проведе зразково шкільну перерву, навчить ланкових 3-4 іграм і атракціонам, покаже, як треба розмітити волейбольний майданчик і разом з вожатим організує волейбольну команду, — це буде величезною практичною допомогою для вожатого загону.

Чемодан можна весь час удосконалювати, поповнювати новим матеріалом.

Досвід київського обкому в організації піонерських культчемоданів вартий наслідування в усіх організаціях. Треба, нарешті, навчити районного керівника піонерів на ділі перебудувати свою роботу, ближче стати до самих дітей, безпосередньо організувати з ними цікаву роботу і живим показом справді інструктувати вожатого.

Про драматичну самодіяльну роботу в школах

Зразковою можна вважати роботу тако-го театрутка, де, на засадах особистої зацікавленості, поставлена справа так, що зміст роботи та її форма сприяють розгор-тання бадьорої, цікавої роботи, вихову-ють у дітях висококультурні навички ми-стецький смак, збагачують уяву, сприяють розвитку природних здібностей та твор-чому зростові дитини.

Огляди теа-самодіяльної роботи, переве-дені силами Центрального будинку худ-ожнього виховання дітей в Харкові і Києві, виявили багато хиб, які почасти є загальними для всього теа-самодіяльного руху.

Насамперед, треба спитити, на системі організації роботи гуртків. Здебільшого гурток існує від кампанії до кампанії, поживаючи діяльність у дні підготовки до обслуговування свят і припиняючи ро-боту, коли мине потреба у виставі. На-швидку добирають п'єсу, часто без кри-тичного підходу до неї, за 5-6 днів підго-тують її, і такою продукцією обслугову-ються шкільні свята. В таких випадках теаробота в школі стає за самоціль, часто ведучи до нездорової професіоналізації, до штаму в роботі, до вироблення своєрід-ного «амплуа» в системі роботи над ро-лями окремих гуртківців. Це все веде до відриву від колективу, до протиставлення особи колективу, порушуючи основи систе-ми комуністичного виховання.

Прикладом такої роботи є гуртки 6, 82, 95 і 79 київських шкіл. Маючи постійний склад з 10-15 дітей, гарячково готуючи репертуар до чергового свята, гурток забу-ває, що наслідок їх роботи-вистава — му-сить бути добре підготовлена. А цього можна досягти лише після великої систе-матичної художньо-виховної роботи над опануванням основних сценічних засобів: культури слова, жести, міміки, уміння пильно рухатись у сценічному оточенні то-що. До цього треба додати цілковите розу-міння й опанування образів, які дає п'єса.

Маючи короткий строк для підготуван-ня п'єси, гурток працює, не заглиблю-

ючись у завдання, які він має розв'язати по-казом п'єси на сцені, забуває про завдан-ня—виявити ідею п'єси. В наслідок цього спостерігаємо поверхове виконання ролей, механічне заучування тексту, а це веде до великих помилок які стають іноді шкід-ливими, викликаючи неправильну реакцію глядачів. Виконавці ролей радянських піонерів, замість того, щоб показати героїч-ну сміливість, бадьорий образ нашого піо-нера, показали мляві, безсилі постаті, які говорять дуже тихо, надмірно хвилюються і замість симпатії до себе викликають жа-лість і посмішку. 79 школа (Київ), ставля-чи п'єсу «Країна невідома», де порівню-ються піонер Радянського Союзу і гімна-зист, так само неуважно підійшли до трактування образу піонера.

Виконавець ролі не знав, твердо тексту, робив нежиттєві інтонації, рухи; сміявся там, де сміх був зовсім непотрібний, і цей образ став таким же негативним, як і об-раз гімназиста, а політична цінність вист-ави була змазана через неуважне і нед-байливе ставлення до опрацювання образу виконавцем ролі піонера.

Ці приклади говорять про необхідність систематичної праці в театрутках над о-глибленням культури слова, руху, над умін-ням виявити образ і правильно показати його глядачеві.

Основою кожного сценічного моменту є дія, боротьба протилежностей, певна ідея, яка закладена в п'єсі й подається глядаче-ві через розгортання дії у співвідношенні дійових осіб та доповнюється, пояснюєть-ся словом (текстом п'єси). Проте, майже по всіх гуртках роблять навпаки. Виставу показують, як «розмову дійових осіб», які механічно повторюють текст п'єси, меха-нічно пересуваються по сцені, не збуджу-ючи відповідних емоцій у глядача.

В 11 школі була поставлена п'єса— ко-медія «Марна агітація кльондза». В п'єсі мали показати, як представники духівниц-тва захищають інтереси капіталістів і як вони використовують невідому частину жіноцтва для антибільшовицької пропаган-

дії. Через те, що керівник і члени драмгуртка не усвідомили собі цього завдання, вони допустили багато помилок у виставі. Щоб наліпити глядача, вони засобами фізичного впливу виявляли ідею боротьби проти релігії. Піонер—ходячі схеми, що говорять штампованими фразами — підставляють під ноги шочові стілець, піп падає і викликає регіт глядачів. У цій же п'єсі виконавець центральної ролі—робітника не усвідомив образ більшовика, який наполегливо проводить більшовицьку лінію в побуті. Замість цього по сцені ходить невизначна непереконлива постать. Механічні фрази, механічні переходи і рухи непереконливі і не викликають у глядача симпатії.

Все це говорить про серйозні хиби, які ми маємо в дитячій театралізації, коли гостра політична зброя агітації і впливу—вистава драмгуртка—через недбайливість, поврхковість та гарячковий підхід до роботи перетворюється на беззубе, аполітичне, а іноді й шкідливе видовище. Керують театрутками іноді люди, які часто не мають будьякої мистецької або літературної освіти. Керівництво їх зводиться до розподілу ролей і адміністративних функцій. У таких випадках піонервожатому треба драматизувати кваліфікованого керівництва, систематичної планової роботи за певною програмою.

Іноді театр-гуртки переносять до себе в школу репертуар, методи та прийом роботи театрів для дорослих. 20-та харківська школа взялась до вистави «Вулиці радощів»—Бархи. 10 харківська школа ставить «Леон Кутюр'є» Б. Лавренца. 45 харківська школа—«Дівчата нашої країни» і т. д. Ні в одному з цих випадків не було досягнуто задовільних наслідків. П'єси, розраховані на велику майстерність актора театру для дорослих та на складне оформлення, були не під силу дітям. Керівники гуртків замість того, щоб систематично проводити художньо-виховну роботу з матеріалом дитячого самодіяльного театру та уривками з класиків, переключилися на рання «фаховізація» і виховання «акторів», які починають віджремлюватись від учнівського колективу, переорієнтуючи себе, ставлячи себе вище за інших дітей. У цих гуртках забули, що драмробота в школі повинна бути складовою частиною всього навчально-виховного процесу, має виховувати дітей художніми засобами, а не спеціалізувати їх у галузі театральної роботи.

Факти, наведені вище, свідчать, що на

продукцію і на форми роботи театр-самодіяльних гуртків не звертають належної уваги, що роботу мало контролюють, керівник гуртка будує роботу на готовому матеріалі і неприпустимо мало використовує дитячу творчість (зокрема роботу музичного, хорového, літературного та ізогуртка), не дбає за розгортання творчої критики й самокритики в роботі гуртка, це поєднує свою роботу з роботою піонервожатого, не чороджує план своєї роботи з шкільними програмами й планами позашкільної роботи. Причиною багатьох хиб є й те, що адміністрація та педагогіка школи не звертають серйозної уваги на позашкільну роботу в школі. Директор школи часто не передбачає в кошторисі школи коштів на драмроботу, не дбає про забезпечення театр-гуртка кваліфікованим керівником, у бібліотеці часто немає відповідної дитячої літератури для драмгуртка.

Але ми маємо й хороші зразки роботи дитячих театр-самодіяльних гуртків у 90, 51, 11, 82 харківських школах, у 20, 45 харківських школах. Тут керівники використовують у роботі актуальний, цікавий і близький для школи літературний матеріал, переплітаючи його з піснями і танцями. Великим досягненням цих гуртків є те, що керівники ураховують вікові особливості дитини, використовуючи відповідний матеріал. Режисери-педагоги згаданих шкіл ураховують запити та побажання дітей, щільно пов'язують свою роботу з роботою інших гуртків (літературного, музичного, ізогуртка тощо), дбають про виховну роботу, старанно опрацьовують виставу, влаштовуючи обговорення продукції гуртка до і після вистави.

Прикладом зразкової роботи театр-самодіяльного гуртка є робота керівника 20 харківської школи. Керівник гуртка — один з найстаріших працівників у галузі дитячої театр-самодіяльності — М. А. Розенштейн будує свою роботу, виходячи з глибокого знання своєї аудиторії, на кожну п'єсу, залежно від її складності, відводиться певна кількість часу, необхідного для високоякісного підготування її. Вся робота заздалегідь спланована і погоджена з загальним шкільним планом. Починаючи роботу над виставою, керівник читає п'єсу, обговорює її на зборах гуртка, залучає до участі в роботі інші гуртки. Детально і чітко з'ясовується ідея п'єси, обговорюється тема і сюжетна побудова,

виявляються образи персонажів і говориться про ті проблеми, які ставить дана п'єса. На цих зборах діти з охотою і завжди активно виступають, вносять свої побажання до роботи над п'єсою і обмінюються думками щодо всього комплексу питань, які охоплює тема і ідея даної п'єси. Ці обговорення дають багато матеріалу для творчих спостережень і дискусій.

Розподіляють ролі. Діти самі висувають кандидатури на виконавців тієї чи тієї ролі. На більшу частину ролей призначається по 2 виконавці з тим, шокращий буде грати в першу чергу. Репетиції починаються з детального опрацювання тексту, характерів і образів дійових осіб.

Перуч з цим відбувається і навчально-виховна робота в гуртку. Керівник дає дітям ряд завдань за темою вистави імпровізаційного характеру, проводяться спеціальні заняття з техніки руху, вправи з голосу, які мають завданням досягти чистої дикції і ясного, логічного звучання голосу у виконавця.

У 45 харківській школі до складу драмгуртка входила ізо-бригада, яка художньо оформляла виставу під керівництвом викладача та з участю ізо-гуртка писала декорації, виготовляла в майстерні оформлення.

І 45, і 20 школа щільно пов'язували свою роботу з роботою музичних, хороших гуртків, залучаючи їх до активної участі в роботі над виставою. Так, прикладом, вистава в 45 школі (керівник т. Лейпцігер) «Хлопчик Мотя» (єврейською мовою) відбувалася в супроводі скрипки та рояля. У 20 школі були виступи хорового ансамблю. Вистави цих гуртків, добре підготовлені, справляли суцільне художнє враження. Свідоме ставлення виконавців до своїх обов'язків, уміле педагогічне керівництво сприяло тому, що вистава емоційно захоплювала глядачів, справляючи велике мистецьке враження. Набуті дітьми навички в галузі техніки слова були добре демонстровані на виставі. Діти, граючи під час складних образів, розмовляли мовою живих людей. Увага, приділена керівником вправам з руху та координації поведінки в сценічному оточенні, також добре виділяла виконавців окремих ролей.

Не забув гурток і про менших товаришів. Старші члени гуртка працювали з молодшими товаришами: ставили, під доглядом керівника, інсценівки, проводили театралізовані гри в молодших класах,

допомагали витівникам організувати дозвілля на перервах у школі.

Після того, як відбулася перша вистава даної п'єси, один раз обговорили наслідки роботи і взяли до уваги помилки й досвід проведеної роботи.

Щоб добитись високих якісних показників у роботі театрутка, керівникові треба насамперед підвищувати свою кваліфікацію. Керівник мусить пам'ятати, що художня теа-самодіяльна робота в школі є частина всієї навчально-виховної роботи. Завдання самодіяльного театрутка в школі — виховувати художньо-грамотну людину, організовувати культурне дозвілля учня, виявляючи й розвиваючи його творчі художні здібності, всебічно сприяти комуністичному вихованню учнів мистецькими засобами. Керівник мусить бути обізнаним з дитячою психікою, повинен дотримуватись реалістичного, правдивого виявлення ідеї твору, епохи, життєвого показу характерів, уникаючи театральщини.

Складаючи план роботи гуртка, треба мати на увазі, що самодіяльний гурток, комплектуючись за принципом добровільності, складається не більш як з 30-35 чоловік. Вікова диференціація відіграє велику роль у роботі й тому повинні бути окремі театрутки для учнів 3-4 класів, для учнів 5-6-7 класів і для учнів 8-9-10 класів.

До роботи гуртка молодших класів входять інсценівки театральні гри, театралізовані шари, театралізовані байки й п'єси з шкільного й піонерського життя, ритмічно-музичні заняття, сольні виступи тощо. Перший етап роботи триває з початку навчання до Жовтневих свят, другий — до зимової перерви, третій — до закінчення навчального року. Починаючи роботу з найпростіших прикладів та завдань, треба її ускладнювати, і на кінець року треба поставити невеличку п'єсу з шкільного чи піонерського життя, показати одну театралізовану гру й кілька індивідуальних виступів з декламацією, танцями, співами. В наслідок річного перебування в гуртку кожен учень мусить набути певні знання з галузі драматургії, техніки слова, руху і значно поширити свій світогляд.

В середніх класах матеріал для театрутки складніший. Робота пов'язується з викладачям літератури, суспільствознавства, історії і географії. Гурток відгукується на події в школі, в громадсько-політичному житті. До репертуару гуртка входять інсценізації літературних творів

за невною темою, приміром: тема про громадянську війну інсценівки з таких творів як «Перша кінна» Вішневського, «Бронепоезд 14-46» Вс. Іванова, «Чапаєв» чи «Заколот» Фурманова, з творів Сельвінського, Маяковського тощо.

Гурток складає також сюжетні сценарії, імпровізовані гри, паради з примітивними оформленнями тощо. Розпочинають роботу над окремими п'єсами з журналів «Затейник», «Весела бригада» тощо. Не слід також забувати про роботу над малими формами, як от скетчі, клоунади, декламаційні квартети, сольні виступи і т. ін.

Театрурток стає ініціатором культурних ходів до кіно, театру юного глядача, дитячих ранків у театрі для дорослих, мистецьких виставок тощо.

Гурток з учнів старших класів може перейти до роботи над окремими уривками з творів класичної драматургії, які

опрацьовуються за шкільною програмою, над окремими п'єсами з репертуару театру юного глядача. Зрозуміло, в роботі треба виходити з можливостей даного гуртка і перероблювати ці п'єси так, щоб можна було поставити їх в умовах школи. В галузі інсценізації літературних творів можна попрацювати над «Бурсою» Поміловського над «Дитинством» Горького тощо. Треба також спробувати скласти сценарій і написати самим п'єсу за матеріалами своєї школи і піонерзагону, використовуючи увесь досвід, здобутий за час роботи в гуртку.

Вся робота шкільного драмгуртка має бути чітко спланованою, масовою і повинна давати високоякісну продукцію. Піонервожатому треба дбати за те, щоб мистецтво стало на діломогу школі в її навчальній і позашкільній роботі, в справі створення комуністичного світогляду підрастаючого покоління.

Б. Rogozina

Директор всеукраїнського ТЮГ'у

Театр у чемодані

П'ять років наполегливо бореться Всеукраїнський показовий ляльковий театр за високі показники своєї майстерності і за поширення самої форми свого мистецтва. Центральними питаннями у цій боротьбі є ідейно - політична якість продукції і техніка сценічної гри. Ці питання вирішують усе. І, як ми бачимо, протягом поточного року продукція театру особливо піднесла його значення і авторитет.

П'єси для малят — «Лешка и кошка», «Про ведмедя», «Будь готовий», «Маленькі ударики»; «Конец - горбунок», «Три толстяка», — для середнього віку, «Запрожець за Дунаєм» і «Омелько Вахлай», естрада — цей досить чималий і досить якісний репертуар дає змогу обслуговувати багато дітей і дорослих робітників і колгоспників. Велика рухливість театру, портативність оформлення більшості п'єс збільшують ці можливості.

Досягненням цього року треба вважати також виготовлення «театру в чемодані».

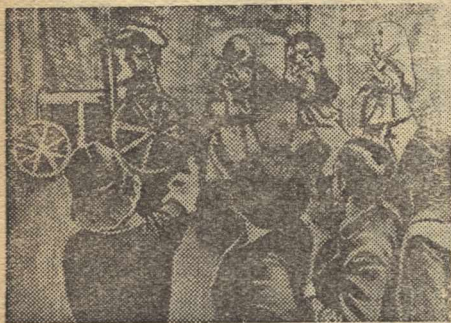
Ми винайшли і виготовили його модель і тепер поширюємо цей театр.

Чемодан, у якому вміщується все потрібне для п'єси, розкладається і перетворюється на ширму лялькового театру. У ньому ляльки — персонажі даної п'єси, сама п'єса з режисерськими і методичними вказівками — як ставити п'єсу, музичний текст п'єси, декорації і бутафорія для даної п'єси. А весь чемодан може взяти на плечі доросла людина або за ручки двоє дітей. Іди до школи, до колгоспу, в бригаду на поле, до житлокоопу і без ніяких труднощів давай виставу!

Над заочним навчанням лялькового театру такого мистецтва також немало довелось попрацювати творчому колективі театру на чолі з художнім керівником — Іваном Миколайовичем Шахівцем. Як заочно навчитися водити ляльку? Для цього опрацювали уроки лялькової майстерності на фотознімках. Під кожним фото в альбомі заочного навчання — методичні

вказівки. П'єса в чемодані також розподілена на сцени і окремі мізансцени. Все це сфотографовано і спереду ширми — який вигляд повинна мати лялька на ширмі, а ззаду ширми — які положення ляльководів, їхні місця і руки.

Одержавши такі докладні методичні вказівки (одну-дві опрацьовані п'єси), ляльковод — заочник оволодіє, звичайно, елементарно першими навичками показу ляльок, елементарними основами побудови лялькового спектакля. Виявивши ініціативу, він далі й сам зможе розвиватися і удосконалюватися в цій галузі. Адже нема ще навчальних закладів, шкіл, де навчалися б

ляльководи. У нашому театрі кожний новий жест ляльки народжується силою таланта і ініціативою ляльковеда.

Те саме ми спостерігаємо і в заочника. Заочник без труднощів навчається за нашими інструкціями і понит на «театр у чемодані» збільшується з кожним днем.

Треба організувати масове виробництво цих театрів і здешевити їх. Ми виготовляємо їх порядком експериментальної роботи і чемодан з однією п'єсою коштує близько 400 карбованців. А при масовому виготовленні можна набагато знизити цю цифру.

До кожного чемодана-ширми можна ще переслати додатково п'єсу, ляльки другої і дальших п'єс — у м'якому пакуванні, що також буде багато дешевше.

Посилаючи «чемодан», ми іноді відряджаємо й інструктора — ляльковеда. Ефект від цього, звичайно, багато більший. Якщо були б кошти на масове виготовлення таких лялькових театрів, то потрібні були б також і кошти на живий інструктаж, хоча б на початкову роботу.

Комсомоліві й піонерії треба підтримати наше корисне починання у боротьбі за організацію культурного відпочинку і розваги дітей і їхніх батьків.